

ingediend op **1444** (2022-2023) – Nr. 1
14 oktober 2022 (2022-2023)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Philippe Muyters en Annick Lambrecht

over het actieplan Gezond en Ethisch Sporten van Gymfed

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Elisabeth Meuleman.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Freya Perdaens, Wilfried Vandaele, Manuela Van Werde;
Filip Brusselmans, Johan Deckmyn, Klaas Sloomans;
Karin Brouwers, Orry Van de Wauwer;
Steven Coenegrachts, Stephanie D'Hose;
Elisabeth Meuleman, Jeremie Vaneeckhout;
Hannes Anaf.

Plaatsvervangers:

Andries Gryffroy, Kathleen Krekels, Philippe Muyters, Kris Van Dijck, Karl Vanlouwe;
Immanuel De Reuse, Jan Laeremans, Ilse Malfroot;
Maaïke De Rudder, Tinne Rombouts;
Els Ampe, Bart Tommelein;
Björn Rzoska, Tine Van den Brande;
Katia Segers.

Toegevoegde leden:

Tom De Meester.

INHOUD

I.	Toelichting	4
1.	Inleiding	4
2.	Aanpak van het actieplan	4
3.	Focuspunten	5
4.	Opvolging	6
5.	Initiatieven	6
II.	Bespreking	6
1.	Philippe Muyters	6
2.	Annick Lambrecht	6
3.	Maaïke De Rudder	7
4.	Freya Perdaens	7
5.	Antwoordenronde	8
5.1.	Gymfed Vlaanderen	8
5.2.	Reactie van de Vlaamse minister van Sport	9
6.	Aanvullende vragen en antwoorden	9
	Gebruikte afkortingen	11
	Bijlage: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

Op woensdag 15 juni 2022 hield de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media een hoorzitting over het actieplan Gezond en Ethisch Sporten van Gymfed.

De presentatie van Gymfed is te vinden op de [dossierpagina](#) van dit commissiever-slag op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichting

1. Inleiding

Ilse Arys, algemeen manager van Gymnastiekfederatie Vlaanderen, situeert de ontstaansgeschiedenis van het actieplan en zal de activiteiten en initiatieven schet-sen die al in praktijk zijn omgezet.

Na het onderzoeksrapport dat in april 2021 aan de commissie werd voorgesteld (*Parl.St. VI.Parl. 2020-21, nr. 787/1*), is Gymfed meteen aan de slag gegaan. Samen met de betrokken coaches heeft de federatie de gemaakte fouten erkend en zich ervoor geëxcuseerd. Ze ging vervolgens met de dertien aanbevelingen aan de slag.

Een van de eerste aanbevelingen betrof de oprichting van een open taskforce over grensoverschrijdend gedrag. Veertien mensen met verschillende expertise werden samengebracht, zowel van binnen als van buiten de federatie. De taskforce maakte een oorzaakanalyse, waarna vijf thematische werkgroepen werden opgericht.

De thema's waren:

- de competenties, opleidingen en evaluaties van zowel professionele als niet-professionele coaches;
- beleid en regelgeving binnen de topsportwerking;
- medische opvolging en fysiek welbevinden van topsportgymnasten;
- het sociaal-emotionele en mentale welbevinden;
- gezond en ethisch sporten op federatie- en clubniveau.

Drie werkgroepen spitsen zich toe op de topsportwerking, twee gaan breder.

Voor het thema herstel en integratie is Gymfed een samenwerking aangegaan met Interactie-Academie. Bemiddelaar Mia Claes werkte, samen met twee anderen, een stappenplan uit. De drie experts zullen het proces verder begeleiden. Het resultaat zal ook beleidsaanbevelingen voor Gymfed opleveren. Iedereen die zich bij de onafhankelijke onderzoekscommissie heeft aangemeld, is hierover geïnformeerd. Er is een tweemaandelijks terugkoppeling over het procesverloop naar de taskforce en de expertencommissie van minister Weyts.

2. Aanpak van het actieplan

De opmaak van het actieplan werd begeleid door een externe en onafhankelijke partner voor elk van de vijf thema's. Dat garandeert een uniforme werkwijze bij de werkgroepen en de detectie van overlappingsen en linken tussen de thema's. De oefening startte vanaf een wit blad met een brainstorm. Er werd gekozen voor een brede benadering voor alle disciplines. De werkgroepen zijn samengesteld uit experts van binnen en buiten de federatie, onafhankelijke experts en een vertegenwoordiging van ouders, sporters, het bestuursorgaan en medewerkers.

De breedte van de oefening zorgde voor enige vertraging in het proces. Voorts moest Gymfed rekening houden met corona en de agenda's van de experts. Het resultaat is hoe dan ook een uitgebreid actieplan, dat als leidraad dient voor het Gymfedbeleid rond gezond en ethisch sporten. Het omvat de acties van de vijf verschillende thema's en geeft de richting aan voor de komende jaren.

3. Focuspunten

Tim Moriau, topsportmanager van Gymnastiekfederatie Vlaanderen, gaat in op de focuspunten binnen het actieplan. Daarin staat de sporter centraal. Er wordt gestreefd naar sporters die, binnen topsport en binnen de club, hun traject in handen kunnen nemen. De coaches zijn een belangrijke schakel om hen op een goede manier te begeleiden. Daar wordt op korte termijn op ingezet, zowel wat topsport betreft als bij de clubs.

De clubs moeten een duidelijke opleidingsvisie formuleren. In het verleden lag de focus vooral op de ontwikkeling van het sporttechnische aspect. Vandaag is er vooral aandacht voor het pedagogische en het coachende aspect. Het Gymfed-sportmodel dat een traject voor de gymnasten beschrijft, zal daaraan worden gelinkt. Er wordt opleiding aangeboden en er zal aandacht gaan naar elk trainersprofiel en naar het blijven leren. Ook coaches moeten carrière-relang blijven leren.

Een belangrijke focus ligt op het integriteitsbeleid. De aanspreekpunten integriteit worden verder uitgewerkt en ontwikkeld in de clubs. Een groot deel van de clubs heeft nu al API's, maar het doel is om ze in elke club te hebben. De ethische gedragscode werd onder de loep genomen en geüpdatet. Coaches moeten die onderkennen, kennen en mee uitdragen. De mentale ontwikkelingslijn betreft de verschillende fasen van de ontwikkeling van een kind, niet enkel op sporttechnisch maar ook op taalvlak, gelinkt aan maturiteit en leeftijd. Hoe klein de aandachtspunten ook zijn, het is de ambitie om ze in elke Gymfedclub te implementeren. Er is een duidelijk aanspreekpunt op club- en federatieniveau voor meldingen van grensoverschrijdend gedrag. Elke melding wordt met de nodige discretie en zorg behandeld. De meldingsprocedure verloopt onafhankelijk en is transparant.

Duidelijkheid en transparantie op alle vlakken zijn van groot belang in het topsportbeleid. Er wordt ingezet op de communicatie tussen internaat en school. Er moet interactie bestaan tussen de verschillende actoren die de gymnasten begeleiden. Daarbij horen ook duidelijke verwachtingen, rollen en bevoegdheden. Er werden functiebeschrijvingen gemaakt en er wordt bekeken hoe de communicatie onderling nog beter kan, waaronder die met de topsportouders.

Sommige gymnasten zitten niet in de centrale werking. Zeker voor hen is het van groot belang dat de selectiecriteria voor kampioenschappen, statuten en in- en uitstroom heel transparant en objectief zijn. Alle selectiecriteria voor kampioenschappen staan online.

Het fysieke en mentale welbevinden was binnen de werkgroepen een prominent topic. Nog meer dan voorheen wordt ingezet op de begeleiding van de gymnasten, maar ook van hun ouders. Die kennen de topsport vaak niet goed genoeg. Het kan bijvoorbeeld gaan over voeding of de combinatie met school. Voor de gymnast is er vandaag een volledig traject, afhankelijk van leeftijd en maturiteit. Zo worden gymnasten van jongs af aan stelselmatig naar autonomie begeleid. Een open en constructieve communicatie zonder taboes is daarbij van belang.

Tot slot is er een plan voor medische en paramedische aspecten. Screenings worden niet ingepland in functie van het topsportresultaat alleen, maar ook van wat de gymnast nodig heeft en hoe die zich daarbij voelt. Dat vormt een onderdeel van het streven naar meer autonomie. Gymnasten moeten in staat worden gesteld om te begrijpen waarom ze bepaalde zaken doen.

4. Opvolging

Tim Moriau wijst erop dat het niet eenvoudig was om alle informatie uit de werkgroepen te bundelen en overzichtelijk te maken. Per thema werd een jaarplan opgesteld. Er is een tool ontwikkeld voor opvolging en bijsturing.

Het actieplan is een houvast en biedt een goed overzicht in de targets die ontwikkeld en verbeterd moeten worden. Het wordt continu opgevolgd en waar nodig bijgestuurd door de taskforce, die tweemaandelijks terugkoppelt. Deze blijft vanuit een externe blik verbeterpunten benoemen en onder de aandacht brengen. Er is ten slotte periodieke terugkoppeling naar de expertencommissie, en tussentijdse voortgangrapportage.

5. Initiatieven

Ilse Arys rondt af met de initiatieven die de basis vormen voor een gezond, ethisch en veilig sport- en topsportklimaat. Ze dragen bij aan een sportcultuur waarin het mentale en fysieke welzijn van de gymnast centraal staat en prioriteit geniet.

Er is veel meer interactie tussen de verschillende stakeholders en partners. De interdisciplinaire benadering, die inhoudt dat een gymnast een beroep kan doen op bijvoorbeeld een diëtist, kinesist of dokter, is voortaan beschikbaar voor alle disciplines binnen de topsportwerking. Er werd een oudercomité opgericht. Belangrijk is ook het uitstroombesleid, waarbij gymnasten begeleid worden door iemand die psychologisch geschoold is.

Federatiebreed zijn er het Gymfedsportmodel en de mentale ontwikkelingslijn. De mentale ontwikkelingslijn beschrijft de ontwikkelingsfasen en hoe een coach daar op een positief stimulerende manier mee kan omgaan. Het ethische adviesorgaan en het tuchtreglement zijn vernieuwd. Er is de aansluiting bij het Vlaams Sporttribunaal. Voorts wijst *Ilse Arys* op de drie neutrale en onafhankelijke federatie-API's, die niet aan de federatie zijn gelinkt. Een atletencommissie geeft een stem aan de wedstrijdssporters. Gymfed heeft ook meegewerkt aan wetenschappelijk onderzoek over grensoverschrijdend gedrag binnen sportclubs. Het ethische aspect binnen een club werd opgenomen in Q4Gym, het kwaliteitslabel van de federatie.

Daarmee is het werk van Gymfed niet af, besluit de spreker. De federatie zal erover waken dat de fysieke en mentale gezondheid centraal blijft staan, prioriteit geniet en gewaarborgd blijft.

II. Bespreking

1. Philippe Muyters

Philippe Muyters noemt de reactie van Gymfed op de vroegere gebeurtenissen heel passend. De federatie heeft voor haar actieplan een breed draagvlak gezocht. Gymfed toont dat het optimale bedoelingen heeft en zet met het actieplan stappen in de goede richting.

De spreker polst naar de samenstelling van de taskforce, gezien haar belang als klankbord voor de toekomst.

2. Annick Lambrecht

Annick Lambrecht dankt de sprekers voor de duidelijke uiteenzetting. Het actieplan als geheel kan voortdurend worden bijgestuurd en aangevuld, net als de 471 acties die het op dit moment vermeldt. Gymfed noemt de lijst van 471 acties echter een

werkdokument. Welke garantie is er voor de effectieve uitvoering? Op welke manier kan de commissie de voortgang en uitvoering van de acties opvolgen? Is de federatie bereid de commissie regelmatig op de hoogte te houden van de voortgang?

Gymfed heeft de zesde thematische werkgroep uitbesteed. Deze behartigt het herstel en de integratie van de slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag. Annick Lambrecht heeft begrip voor de uitbesteding vanwege de gevoeligheden van slachtoffers ten aanzien van de federatie. Dit delicate traject is nog aan de gang terwijl het actieplan al voorligt. Het lid vindt het wel vreemd dat het herstel van slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag niet is meegenomen in het plan.

Waarom heeft het zo lang geduurd om de zesde werkgroep te starten? Zijn alle slachtoffers aangeschreven om mee te stappen in dit traject? Heeft elk slachtoffer al een eerste gesprek gehad? Zijn er veel weigeringen gevolgd op de uitnodiging om te komen praten? Over welke percentages gaat het? Welke garantie is er dat Gymfed de aanbevelingen uit de zesde werkgroep zal omzetten in acties? Hoe zal Gymfed de geleden schade bij de slachtoffers compenseren en de betreffende gymnasten in ere herstellen?

Op medailles gerichte coaches hebben het fysieke en mentale welzijn van de sporters in gevaar gebracht. Zal dit actieplan hun almacht helpen doorbreken? Zo ja, welke maatregelen uit de lijst zullen daarvoor zorgen?

Binnen thema 3 is een goede medische opvolging zeer belangrijk. Hoe zal tijdens een training worden vermeden dat de coaches de sporters over de limiet duwen? Een voorbeeld is een coach die een atleet toch laat doortrainen wanneer die aangeeft dat het te lastig is.

Thema 4 heeft te maken met mentale problemen gerelateerd aan training. Hoe moeten coaches omgaan met hun kritiek op prestaties? Wat als atleten na de training duidelijk maken dat een coach te ver is gegaan? Hoe gaat Gymfed daarmee om?

Waarom zijn de huidige coaches, hoewel ze hun grensoverschrijdende gedrag publiek hebben toegegeven, nog steeds in functie? Wat hebben ze sinds hun publieke excuses concreet veranderd aan hun coachingstijl? Wat vond de federatie van de Instagramboodschap 'champions train, losers complain' door coach Marjorie Heuls in de nasleep van de getuigenissen van turnsters over grensoverschrijdend gedrag?

3. Maaïke De Rudder

Maaïke De Rudder dankt de sprekers voor de heldere presentatie en polst naar het proces bij een melding. Welk traject wordt dan doorlopen? Hoe verloopt met name de terugkoppeling, in eerste instantie naar de club, maar ook naar de ouders?

4. Freya Perdaens

Freya Perdaens heeft vragen horen stellen die eigenlijk al in de toelichting waren beantwoord.

Ouderbetrokkenheid is een fantastisch element. Hoe reageren ouders hierop?

De API's zijn een good practice. Hoe blijven ze na hun opleiding up-to-date?

De twee vermelde coaches hebben zelf erkend dat ze te hard zijn geweest. Hoe wordt dit proces verder afgehandeld?

5. Antwoordenronde

5.1. Gymfed Vlaanderen

Ilse Arys beantwoordt de vragen van Philippe Muyters. De taskforce telt veertien leden:

- Raf Lambrecht, extern psycholoog;
- Nathalie Aelterman, motivatie-expert van UGent;
- de voorzitters van de atleten- en oudercommissie;
- Dorien Motten, vertegenwoordiger van de huidige en ex-gymnasten;
- Peter Frederickx, voorzitter van Gymfed;
- Ward van den Bosch namens de coaches;
- Dominique Verlent, jeugdcoördinator;
- dokter Luca Lenoir;
- Caroline Jannes van het federatieaanspreekpunt Integriteit;
- Ruth Franceus, verantwoordelijke Ethiek op clubniveau;
- Tim Moriau;
- Ilse Arys.

De uitgebreide actielijst is kort en compact. Het is een Excelfile waarin nog kan worden gewerkt, maar de acties blijven behouden. Het actieplan heeft de goedkeuringsprocedures doorlopen en is definitief. Wijzigingsmogelijkheden betreffen de toevoeging van timing en het bijsturen van de acties. 'Work in progress' is een betere benaming dan 'werkdocument'. Als de commissie op de hoogte wil blijven van de voortgang, zal Gymfed ze graag komen toelichten.

De zesde werkgroep, Herstel en Integratie, heeft een eigen methodiek gevolgd, waarbij drie experts meteen aan de slag zijn gegaan. Het stappenplan werd voorgelegd aan de taskforce en de expertencommissie. Men wilde snel kunnen schakelen. Het duurde uiteindelijk wat langer omdat niet meteen het juiste spoor werd gevonden. Aanvankelijk werd eerst informatie gevraagd bij het Centrum Ethiek in de Sport, maar aan de hand daarvan kon geen resultaat worden bereikt wegens het ontbreken van de gegevens van alle melders en alle getuigen. Er kan alleen contact worden gelegd via experts. Dat leidde tot de samenwerking met de Interactie-Academie. Al in het najaar van 2021 nam de Interactie-Academie contact op met de expertencommissie, waarna een brief werd bezorgd aan iedereen die voor de onderzoekscommissie getuigde. Het betreft een open aanbod, ook voor personen die niet de moed vonden om naar de onderzoekscommissie te gaan. Gymfed weet niet hoeveel mensen er tot nog toe op de uitnodiging zijn ingegaan, en wie het zijn. Er wordt alleen gecommuniceerd over de voortgang. De feedback uit die gesprekken zal worden gebruikt om over compensatie, herstel en eventueel geleden schade te beslissen. Voorlopig is dat nog niet aan de orde.

Tim Moriau reageert met een anekdote op de vraag over de zegzegde almacht van de coaches. Recent hebben bij een blessure van een gymnaste de coaches zich terughoudender opgesteld over het doortraineren dan zijzelf en haar ouders. Tegenwoordig is pushen over de limiet zowat het omgekeerde van de houding van de coaches. Ze zijn zich heel bewust van wat er is gebeurd en worden begeleid door een sterk medisch team, dat hen daarin stuurt. De communicatie met de gymnasten en hun ouders en met alle betrokken actoren is grondig verbeterd. Snelle informatie, die tot bij de juiste mensen raakt, is een controlemechanisme op zich. Er is vandaag zeker geen almacht van de coaches.

Voor de opleiding van de coaches krijgen ze allen ondersteuning via Coach-de-Coach of een traject, zoals onder meer het topsporttraject van Topsport Vlaanderen. Er wordt ook een opleidingsplan uitgewerkt op vraag van de coaches zelf. Dat is mogelijk op maat van elke coach. Niet iedereen hoeft hetzelfde traject te volgen.

Marjorie Heuls is intern aangesproken over het communicatie-incident, dat Gymfed sterk heeft veroordeeld. Het feit heeft ook een juridisch-contractueel gevolg gekregen, zodat er bij een nieuwe fout een sanctie volgt. Dit werd bewust intern maar wel formeel en professioneel behandeld.

Voor hun rol in het mentale welzijn worden de coaches goed omringd. De medische staf staat dicht bij de gymnasten. Tim Moriau zelf wordt bij eventuele problemen betrokken. Er zijn wel degelijk atleten die het moeilijk hebben op training, op school of in hun privéleven. Ook hier is communicatie erg belangrijk.

Er is een link met de vraag van Freya Perdaens over ouderbetrokkenheid. Ouders reageren zeer verschillend. Sommige zijn nog altijd wantrouwig na wat er is gebeurd, maar anderen communiceren uitdrukkelijk. Een cultuuromslag gebeurt niet in een paar weken, maar het is duidelijk dat ouders steeds vaker kritisch durven te zijn en zich durven uit te spreken. Ze wijzen Gymfed ook op haar taken. Informatiedoorstroming is er ook via het oudercomité. In september is er een oudermoment met informatie over het nieuwe seizoen, en een oudercontact, zowel voor de school als voor de topsportprestaties. De directe contacten met de ouders gelden voor alle disciplines.

Ilse Arys verwijst naar de flowchart op www.gymfed.be over de opvolging van meldingen van grensoverschrijdend gedrag. Er zijn verschillende mogelijkheden. In eerste instantie zijn alle API's van de club en de federatie zelf vlot bereikbaar. Men kan ook rechtstreeks bij het Vlaams Sporttribunaal terecht. De federatie bekijkt de zaak binnen het team Caseondersteuning. Dat bestaat uit de drie federatie-API's en een juridisch expert. Het team wordt geadviseerd door de verantwoordelijke Ethiek. Als het over minderjarigen gaat, worden de ouders erbij betrokken. Afhankelijk van de case komen er opvolging en terugkoppeling aan te pas. Het team Caseondersteuning geeft ook advies over opleidingen en clubwerking, om moeilijke situaties te vermijden, bijvoorbeeld ongenoegen over de wedstrijdselectie. Voorts monitort men achteraf of de adviezen worden opgevolgd.

De API's volgen de ICES-opleiding, en waar de gelegenheid zich voordoet nog andere opleidingen. Onderling wisselen ze ervaringen uit in een maandelijks overleg, besluit *Ilse Arys*.

5.2. Reactie van de Vlaamse minister van Sport

Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, vult de antwoorden aan met betrekking tot de controlebegeleiding, waarin hij twee elementen onderscheidt.

Integriteitsbeleid is een subsidievoorwaarde. Er komt dus op regelmatige basis een screening van de werking van alle federaties. Dossierbehandelaars doen dat op permanente basis. Daarnaast is er de expertencommissie, die de werkzaamheden heeft begeleid. Ze heeft wat er vandaag voorligt, gunstig geadviseerd, met als puntje van kritiek het gebrek aan prioritering. Dat zal worden aangepakt in de jaarlijkse actieplannen. De expertencommissie vroeg om de vinger aan de pols te blijven houden. Minister Weyts heeft haar mandaat dan ook met een jaar verlengd.

6. Aanvullende vragen en antwoorden

Annick Lambrecht begrijpt dat men voor de compensatieregeling de verdere afloop van het traject afwacht, maar vraagt zich af of er intussen nog geen beslissing is genomen over de aard van de vergoeding: financieel of anders. Welke timing is er voor een mogelijk antwoord op de compensatievraag?

Het commissielid komt terug op de limiet bij blessures. Doet iemand met een blessure er überhaupt wel goed aan om te trainen?

Heeft Marjorie Heuls na haar omstreden uitspraak een coachingtraject gevolgd?

Freya Perdaens betuigt haar waardering voor het plan, dat een scherpe focus legt op de gymnasten zelf. Vele andere sectoren, waaronder de jeugdsector, zouden eruit kunnen leren hoe ze hun problemen kunnen aanpakken.

Inge Arys antwoordt dat er niet in financiële vergoeding is voorzien voor wie een melding deed. Er zal worden bekeken of iemand een bepaalde ondersteuning nodig heeft bij het herstel- en integratieproces. Die kan allerlei vormen aannemen. De timing van de afronding van het traject hangt af van de gesprekken, maar hoe vlugger hoe liever. Om het proces open te houden en niemand te ontmoedigen om toch nog deel te nemen, is er echter geen deadline vooropgesteld.

Tim Moriau verwijst naar zijn anekdote over de blessure. Coaches zijn vandaag veeleer te voorzichtig. De druk om toch te trainen, komt nu vaker van ouders en van gymnasten zelf. De coaches leggen die verantwoordelijkheid vandaag heel duidelijk bij de medische staf. Het is opletten dat men niet te voorzichtig wordt. Topsport moet wel mogelijk blijven.

Marjorie Heuls wordt begeleid door Jef Brouwers, een van de bekendste sportpsychologen. Ze zal ook een opleiding volgen over delicaat communiceren. Coaches kunnen eventueel ook andere begeleiders voordragen. Hetzelfde geldt voor de gymnasten. In het verleden was er maar één psycholoog, vandaag zijn het er meerdere. Dit maakt het mogelijk om te werken met iemand waar men zich goed bij voelt en wiens visie men deelt.

Elisabeth MEULEMAN,
voorzitter

Philippe MUYTERS
Annick LAMBRECHT,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

API	aanspreekpersoon integriteit
Gymfed	Gymnastiekfederatie Vlaanderen
ICES	Internationaal Centrum Ethiek in de Sport
UGent	Universiteit Gent